

Kerekes Erzsébet

Az adakozó fa

Gyermekfilozófiai foglalkozások Kolozsváron

2017. augusztus 14–18. között gyermekfilozófiai foglalkozásokat tartottam az Életfa Családsegítő Egyesület keretében Kolozsváron. Első négy napon az egyesület székházában, utolsó nap a 8. Kolozsvári Magyar Napok keretében a Sétatéren környezetfilozófiai és etikai témákat beszéltünk át 5-15 éves gyermekekkel és fiatalokkal *Az adakozó fa* történetéből kiindulva. 2018. szeptember 21-én a Középiszkolások hosszú hétvégéjének nevezett program keretében XII. osztályos tanulókkal folytattam hasonló tevékenységet a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Filozófiai Intézetében nagy érdeklődés mellett.

Itt megkísérlem e foglalkozások előkészítését, folyamatát, konklúzióit egy lehetséges szövegfeldolgozási mód példáján bemutatni.

A Gyermekfilozófiáról

A *Gyermekfilozófia* egy oktatási-nevelési program, amelyet Matthew Lipman (1922–2010) amerikai logika és filozófia szakos professzor indított el az 1960-as évek végén *Philosophy for Children* (PFC) néven. Fő célja a kritikai gondolkodás kialakítása a gyermekkorban. A programot a világ több mint 35 országában alkalmazzák.¹

Lipman és munkatársai a mindennapi situációkból kiinduló, gyermekeknek szóló történeteket írtak, amelyekben a filozófiai problémák felismerői, megfogalmazói és a lehetséges megoldások felfedezői maguk a gyermekek. Szerepelnek természetesen felnőttek is a „tan-könyvekben”: tanárok, szülők, nagyszülők. Ők azonban legfeljebb „bábáskodnak” a beszélgetések során, újabb kritikai vizsgálatra ösztönöznek, és nem adnak végleges választ a feltett kérdésekre.²

Kerekes Erzsébet (1977) – filozófus, egyetemi adjunktus, Magyar Filozófiai Intézet, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, hunyadiakzsoka@gmail.com

¹ Pl. Ausztriában interkulturális nevelésre használják ezt a programot. (Lásd PEACE program.) Romániában is használható a program az V–XII. osztályokban bevezetett *Kritikai gondolkodás, Interkulturális nevelés, Gyermekjogok, Állampolgári nevelés, Társadalmi nevelés, Logika, Filozófia, Irodalom* órákon, osztályfőnöki órák során, de iskolán kívüli tevékenységek alkalmával is (pl. Gyermekfilozófia klubok könyvtárakban, erdei iskolákban, nyári táborokban stb.). Az I–IV. osztályokban is rátértek a használatára, főleg alternatív oktatási formákkal társítva (pl. Step by step osztályokban), sőt már óvodásoknak is dolgoztak ki oktatási anyagot (*Babakórház* címmel).

² A tematikus (esztétika, etika stb.) szövegek mellé tanári segédkönyveket is készített Lipman és csapata, melyek gyakorlatokat, játékokat, lehetséges kérdéseket, témaköröket javasolnak.

Lipman szövegei vagy más hasonló szövegek, könyvek, történetek, versek, animációk, filmek, képek, videoklippek, zenei darabok, hírek stb. kiindulópontját képezhetik a körben ülős, *kérdező közösségben* zajló filozófiai tevékenységeknek.³ Ezek abban különböznek – többek között – a hagyományos órákon történő szövegfeldolgozásoktól, hogy nem „a tanár kérdez, s a diák felel” szituációban zajlik a fő tevékenység, hanem kis gondolkodási idő után a résztvevők (diákok, fiatalok, felnőttek) mindannyian kérdeznek (problémafelvetés), majd a kiemelt témákat közösen beszéljük át, figyelve és meghallgatva mindenki álláspontját, kérdéseit, érveit, ellenérveit, megvitatta, bírálva, újrafogalmazva esetleges téziseket. A tanár inkább csak moderál, a saját véleményét vagy egyes filozófusok elméleteit legfeljebb a tevékenység vége felé osztja meg, hogy ezek ne befolyásolják a résztvevőket. A gyermekfilozófiai foglalkozások ily módon hozzásegítenek a világos és önálló fogalmazás begyakorlásához, a kérdések, gondolatok, álláspontok, érvek rendszerezéséhez, a következtetések megfogalmazásához. Ösztönzik a másokkal való együttműködést a gondolkodva tanulás folyamatában, fejlesztik a kritikai gondolkodást, a nyelvi képességeket és a kreativitást, nyitottságra, a másik tiszteletére, kontextus-érzékenységre, önkorrekcióra, toleranciára nevelnek, erősítik az egyéni és közösségi felelősségérzetet.

Feltehetjük a kérdést, hogy mi a közös a gyermekekben és a filozófusokban. Hogy kerül e két – látszólag egymástól távol álló – fogalom egymás mellé a Gyermekfilozófia programban. A gyermekkor sajátos életszakasz. Karl Jaspers⁴ és Thomas Wartenberg⁵ szerint a gyermekek született filozófusok: kíváncsiak, érdeklődnek, kérdeznek, próbálják értelmezni a világot, amelyben találják magukat. A filozófusok megtartják a világra való rákérdezés attitűdjét, ők felnőtt gyermekek. Tévesnek bizonyul az a nézet, miszerint a filozófiával való foglalkozás csupán az idősebbek dolga lenne. A filozófusok és a gyermekek közös vonása, hogy vonakodnak bármiben is továbbhaladni, amíg meg nem értik. A filozófusok „profi” (professzionális) gyermekek, akik a dolgokat nem veszik készpénznek, semmit sem tekintenek garantáltan biztosnak.

Ezért a gyermekfilozófiai tevékenységeken – amelyeken hároméves kortól kezdődően bármikor (felső korhatár nélkül) ajánlott részt venni – azokat a megnyilvánulásokat próbáljuk támogatni, amelyek természetesen jönnek a gyermekek számára. Azáltal, hogy szeretnek kérdezni, fontos témákról való filozófiai beszélgetésekbe vonhatjuk be őket.

³ Módszertani szempontból főleg a következő gondolkodókra támaszkodik a program: Szókratész, Buber, Gadamer, Dewey, Rogers, Lipman, Sharp. A dialógus központú filozófiai tevékenységet részesíti előnyben. Íme, néhány szöveggönyv, illetve gyakorlatokat, játékokat tartalmazó könyv, melyeket gyermekfilozófiai foglalkozásokra ajánlunk: 1. Matthew Lipman: *Pixi. Gyermekek filozófiája*. Ford. Tamássy Györgyi. Bp. 1995; 2. Matthew Lipman – Ann Margaret Sharp: *A jelentés vizsgálata*. Kézikönyv a Pixi tanításához. Bp. 2000; 3. Matthew Lipman: *Lisa*. Beszélgetések az erkölcsről. Ford. Nagy Ildikó. Bp. 2005. + CD feladatokkal; 4. David White: *Filosofia pentru copii*. Buc. 2016; 5. Robert Fisher: *Tanítsuk gyerekeinket gondolkodni történetekkel*. Bp. 2000; 6. Robert Fisher: *Tanítsuk gyerekeinket gondolkodni játékokkal*. Bp. 2000; 7. KISKOMPASZ. *Kézikönyv a gyermekek emberi jogi neveléséhez*. 2009; 8. KOMPASZ. *Kézikönyv a fiatalok emberi jogi képzéséhez*; 9. Thomas Wartenberg: *Big Ideas for Little Kids. Teaching Philosophy through Children's Literature*. Rowman & Littlefield Education 2009; 10. *Gyermekfilozófia szöveggyűjtemény I–IV*. Szerk. G. Havas Katalin, Demeter Katalin, Falus Katalin, Jakab György. Bp. 1997; 11. „Te is más vagy, te sem vagy más”. *Képzők könyve*. Ötletek, segédletek, módszerek, gyakorlatok fiatalok és felnőttek interkulturális neveléséhez. Council of Europe 2004–2006; 12. *Integrált társadalomismeret*. Készségfejlesztő tankönyv az általános iskolák 7.–8. évfolyama számára. Szerk. Jakab György és Vajnai Viktória. Bp. 2006; 13. Ann Margaret Sharp: *Mit jelent a kérdő közösség?* = *Gyermekfilozófia szöveggyűjtemény I*. Bp. 1997. 79–87; 14. Kerekes Erzsébet: *Képz(ő)ésben*. Gyermek- és nevelésfilozófiai tanulmányok. Kvár 2016.

⁴ Lásd Karl Jaspers: *A filozófia eredete*. = Üő: *Bevezetés a filozófiába*. Bp. 1987. 5–8.

⁵ Lásd Thomas Wartenberg: *Big Ideas for Little Kids. Teaching Philosophy through Children's Literature*. Rowman & Littlefield Education 2009.

Az alábbiakban a Gyermekfilozófiában rejlő lehetőségeket egy foglalkozás formájában próbálom bemutatni.

Az adakozó fa

A *The Giving Tree* (*Az adakozó fa*) c. mű témája az ember és természet megfelelő viszonya. Shel Silverstein 1964-ben írta ezt a gyermektörténetet, mely alapvető emberi tulajdonságokról és viselkedésmódról szól: adásról és kapásról, használaról és kihasználásról, rászorultságról és mohóságról.

1973-ban megalkották kb. 10 perces animációs változatát, ahol a szerző maga a narrátor, és a szájharmónia is általa szólal meg. Silverstein dalszövegíróként szintén ismertté vált. A foglalkozás során megtekintettük az animációt is angolul. A foglalkozás elején viszont együtt olvastuk fel a magyarra fordított szöveget (a gyerekek is olvastak egy-egy részt):

Volt egyszer egy fa...

Szeretett egy kisfiút.

A fiú mindennap meglátogatta.

Leszedegedett leveleiből koszorút font, hogy eljátssza az erdő királyát.

Felmászott törzsére, és ágaira akaszzkodva hintázott.

Evelt a gyümölcséből, és bújócskázott lombja között.

Amikor elfáradt, a fa leveleinek az árnyékában aludt el, mialatt a lomb alattódalt susogott.

A kisfiú kis szívének teljességével szerette a fát.

És a fa boldog volt.

De az idő múlt, a fiú pedig növekedett.

Amikor felnőtt, a fa gyakran maradt magára.

Egy nap azután a fiú újra meglátogatta a fát.

A fa azt mondta:

– Gyere hozzám, kisfiam, mássz fel a törzsemre, hintázz ágaim között, edd a gyümölcsömet, játsszál lombom között, és légy boldog.

– Túlságosan felnőttem már ahhoz, hogy fára másszak – válaszolta a fiú –, olyasmit akarok vásárolni magamnak, ami szórakoztat, pénzre van szükségem.

– Tudsz nekem pénzt adni?

– Sajnos – felelte a fa – pénzem nincs, csak levelem és gyümölcsöm van.

Szedd le a gyümölcsömet, fiam, és add el a városban. Így lesz pénzed, és boldog lehetsz.

Ekkor a fiú felkapaszzkodott rá, leszedte és elvitte az összes gyümölcsöt.

És a fa boldog volt...

De a fiú sokáig elmaradt... A fa szomorú volt. Majd egy nap a fiú visszatért. A fa reszketett az örömtől, úgy mondta:

– Gyere hozzám, fiam, mássz a törzsemre, hintázz az ágaim között, és légy boldog.

– Nincs időm fára másszni, túl sok a dolgom. Házat szeretnék, feleséget, gyermekeket. Házra van szükségem. Tudsz nekem házat adni?

– *Házam nincs – mondta a fa –, az én otthonom az erdő. De ágaimból készíthetsz magadnak házat, és boldog leszel.*
A fiú lefűrészelte a fa összes ágát, el is vitte őket, hogy faházat építsem magának belőle. És a fa boldog volt.

A fiú sokáig nem jött. Amikor végre megérkezett, a fa olyan boldog volt, hogy szinte alig tudott megszólalni.

– *Gyere hozzám, kisfiam, gyere hozzám játszani.*

– *Túl öreg, és túl szomorú vagyok már a játékhoz – válaszolta amaz –, egy bárkára vágyom, hogy messzire elhajózzak innen. Tudsz nekem bárkát adni?*

– *Vedd a törzsemet, készíts bárkát belőle. Azzal messzire elhajózhatsz, és boldog lehetsz. Ekkor az ember kivágta az egész törzset, és bárkát készített belőle, hogy elmeneküljön vele, elhajózzon onnan.*

És a fa boldog volt, de nem teljesen.

Sok-sok idő múlva visszatért az ember.

– *Nagyon sajnálom, kisfiam, de már semmim sem maradt, amit neked adhatnék. Gyümölcsöm sincs már régóta.*

– *A fogaim már nem képesek gyümölcsbe harapni – volt a válasz.*

– *Nincsenek már ágaim sem – folytatta a fa –, nem tudlak már hintáztatni.*

– *Túl vén vagyok már ahhoz, hogy faágakon hintázzam.*

– *Nincs már törzsem sem, amelyre felmászatnál.*

– *Túl öreg és fáradt vagyok már a fára mászáshoz.*

– *Nagyon el vagyok keseredve – sóhajtott a fa –, annyira szeretnék neked valamit adni, de már semmim sincs, amit adhatnék. Öreg fatönc vagyok immár. Igazán sajnálom.*

– *Most már nincs sok mindenre szükségem, csak egy csendes nyugodt kis helyre vágyok, ahol leülhetnék és megpihenhetnék. Igazán elfáradtam már.*

– *Nos hát – mondta a fatönc, úgy kihívva magát amennyire csak tudta –, íme itt egy öreg tuskó, épp arra jó, hogy ráülj és kipihend magad. Ül le hát és pihenj meg nálam.*

Az öregember így is tett.

És a fa boldog volt...⁶

Célunk a foglalkozás során: elérni azt, hogy a gyerekek beszéljenek a különböző viszonyulási módokról. Az elején bár a fiú használja a fát szórakozásra, attól még *nem bántja, tiszteli integritását*. De a következő három szakaszban (ifjú, fiatal felnőtt, érett felnőtt) egyre *destruktívabban* viszonyul a fához (előbb a gyümölcsét, majd az ágait, végül a törzsét is felhasználja, a fa pedig törzs nélkül már nem növeszt új ágakat, nem terem gyümölcsöket). Öreg korában viszonyul a legkevésbé invazív (agresszív) módon ahhoz, ami maradt a fából. Egyszerűen pihen rajta.

⁶ Shel Silverstein: *Az adakozó fa*. Forrás: https://pintada.blog.hu/2013/01/13/az_adakozo_fa_753 (Letöltve: 2018. 09. 26.) A tanmese animációs változata itt tekinthető meg, angol nyelven: *The Giving Tree – Animated Children’s Book* cím alatt: <https://www.youtube.com/watch?v=XFQZfeHq9wo> (Letöltve: 2018. 09. 26.)

Vázlatkészítést javasoltunk a megbeszéltek alapján a fiú viszonyulásának a megvizsgálására. Ehhez Thomas Wartenberg feldolgozását használtuk fel.⁷

Kiderült, hogy a gyermek viszonya egy fához az idő során átalakul. Mint *fiatal fiú* felmászik a fára, játszik a leveleivel, leng az ágain, és eszi a gyümölcsét. És a fa boldog – olvassuk szinte refrénként. De ahogy a fiú idősebb lett, a helyzet változott. Pénzt szeretett volna *az ifjú*, így a fa gyümölcsöt adott neki eladásra. Amikor *fiatal felnőtt* lett, családot akart, és szüksége volt házra. A fa azt mondta neki, hogy vágja le az ágait házépítés céljából. Amikor érett felnőttként visszatért, kiábrándultan, akkor hajót akart. A fa önzetlenül felajánlotta a törzsét hajókészítéshez. Amikor ez is megtörtént, a fiú újból otthagyta a fát, amely már alig élt. A könyv utolsó jelenetében öreg emberként tér vissza a fiú, egy pihenőhelyet keresve, ahová leülhet. A puszta csonkként is a végsőig hűséges fánál találja meg a pihenőhelyét is.

<i>A fiú életének szakaszai</i>	<i>Mit tesz a gyermek/az ember?</i>	<i>Miért?</i>	<i>Boldog a fa?</i>
Gyermek	Leng a fán, stb.	Élvezi, szórakozik	Igen
Ifjú	Eladja a gyümölcsöt	Pénzt keres	Igen
Fiatal felnőtt	Levágja az ágakat	Házat épít	Lehet
Érett felnőtt	Kivágja a törzsét	Hajót épít	Nem
Öreg ember	Ül a csónakon	Pihen	??

Absztraktabb szintre áttérve arról beszélhetünk, hogy ez a történet egy parabola, amelynek általánosabb mondanivalója, erkölcsi tanulsága van.

Lehetséges kérdések, melyeket a gyerekekkel együtt fogalmazzunk meg, témakörök szerint:

Témakör: *Ajándékozás és altruizmus*. A fa addig ajándékozik a gyermeknek, amíg nem marad semmije, amit adhatna.

1. De a gyermek ad valamit a fának?
2. Miért volt olyan adakozó a fa?
3. Miért tért mindig vissza a gyermek?
4. Gondolod, hogy a gyermek önző? Miért? Miért nem?
5. Mi a helyzet a fával? Önző?
6. Van jó szó, egy külön szó arra, hogy valaki folyamatosan ad, anélkül, hogy magára gondolna?
7. Miért gondoljuk, hogy a fa nem boldog, ami után a törzsét is odaadta a fiúnak?
8. Hol állítanánk le ezt a történetet, hogy más folytatást találjunk ki neki?

Témakör: *Az adományozás természete és az ajándékok*. Ebben a történetben a fa sok ajándékot ad a gyermeknek.

1. Volt olyan, hogy valaha ajándékoztál valakinek valamit, amiről később úgy gondoltad, hogy bárcsak ne tetted volna?
2. Könnyebb olyannak adakozni, aki tényleg értékeli az ajándékot?
3. Ha valakinek adsz valamit, akkor elvárod, hogy viszonzza?
4. Amikor kapsz valamit, lekötelezve érzed magad annak, akitől kaptad?

⁷ Thomas Wartenberg: *i.m.* 95–102. A továbbiakban felhasználtuk Wartenberg óravázlatát is.

5. Odaadnád annak, akit igazán szeretsz, azt amire neked is tényleg szükséged van?

Témakör: *A szeretet természete*. Azt olvassuk a könyv elején, hogy a fa szerette a gyermeket.

1. Miért gondoljuk, hogy a fa szerette a gyermeket a történet elején?

2. Miért gondoljuk, hogy a fiú szerette a fát?

3. A két szeretet egyforma?

4. Az embereknek kell egy ok arra, hogy szeressenek valakit?

5. Másként bánsz azzal, akit szeretsz, mint azokkal, akiket nem?

6. Ha szeretsz valakit, hogyan mutatod azt meg?

7. Mérges voltál valaha arra, aki szeretett, mert elment, vagy valami olyat tett, ami neked nem tetszett?

8. Lehetsz valakire mérges/haragos és egyúttal szeretheted is?

Témakör: *A boldogság*. A fa nem igazán boldog, miután törzsét is odaadta.

1. Az ember boldog a történet végén?

2. A fa boldog?

3. Ha te a fa lennél, boldog lennél?

4. Valaha megtennél valamit, csak hogy a másikat boldogítsd?

5. A másokat boldoggá tevő cselekedeteid téged is boldoggá tesznek?

6. Kell egy ok arra, hogy boldog légy? Vagy boldog lehetsz anélkül is?

7. Lehetsz egyszerre szomorú és boldog?

Lehetséges témakörök, problémák, amelyek irányában kiterjeszhető a beszélgetés: újrahasznosíthatóság, pazarlásellenesség, szennyezéscsökkentés, mire jó a fa. Saját történetekkel, kedvelt olvasmányokkal, filmekkel, színdarabokkal stb. is kiegészíthető a szövegértelmezés.

Környezetfilozófiai irányok

Az adakozó fa eszmei tartalma különféle környezetfilozófiai irányokban is kiterjeszhető és továbbgondolható.

A környezetfilozófiai megközelítéssel rámutathatunk arra, hogy az ember és a természet viszonya többféleképpen gondolható el.

Az egyik (voltaképpen bibliai gyökerű) nézet szerint az ember *uralkodik* a természet felett, kormányozza. Szabadon használja a teremtményeket és a természeti erőforrásokat. Ennek kritikája: a kapitalista gazdasági struktúrához képest (mely egyre nagyobb fogyasztást, pazarlást eredményez) alternatív megoldásokat kell keresni.

Egy másik, újabb keletű tézis szerint az ember inkább a világ *gondozójaként* felelős a környezetéért. (Pl. felelős azért, hogy a Nemzeti Parkrendszer megőrződjön a jövő nemzedékek számára is.) Ebben a kontextusban rámutathatunk arra, hogy a fejlett technológia káros hatással lehet a világunkra, lehetőséget kínál életformák elpusztítására, a magunkét is beleértve. Feltehetjük a kérdés: Milyen az emberi hatástól és a technológiától mentes természet világa? Persze, nem tudunk meglenni anélkül, hogy ne használnánk a természetet, élőlényeket;

étkezzünk, ruházkodunk stb. Rá kell tehát kérdeznünk arra is, hogy melyik a megfelelő szintje a fogyasztásnak, és hogyan igazolható.

Végül, egy harmadik nézet szerint, *tisztelni* kell a természetet. A tisztelet fontos etikai fogalom. Am itt sem kerülhetők meg bizonyos kérdések. Vajon minden természeti dolgot tisztelni kell, még egy szünyogot is? A természet és dolgai önmagukban értékesek, vagy értékük az emberrel való viszonyukból adódik? A parkok, rezervátumok formájában őrzött természet önmagában való érték? Valamilyen egyedi tapasztalat forrásaként kell megőrizni a jövő generáció számára? Vagy inkább arra való, hogy az ember a fárasztó mindennapjaiból kikapcsolódjon, felfrissüljön?

Javasolt témák, történetek gyermekfilozófiai foglalkozásokhoz

A továbbiakban néhány olyan foglalkozástémát és történetet javasolok, amelyek segítségével a gyermekek számára tovább árnyalhatók és elmélyíthetők, illetve az állatok világára és az állatokhoz való viszonyainkra is kiterjeszthetők a bemutatott példákban felmerülő filozófiai problémák. Ilyenek:

– A környezet tisztelete, a kihalt fajok kérdése. Ajánlott szöveg: *Halott, akár a dodó*.⁸

– Állati jogok, az állatok védelme. Ajánlott szöveg: *A herceg és a hattyú* (más címvariáns: *Buddha és a hattyú*).⁹

– Az állatok jogai vagy az ember felelőssége? Az állat az ember számára eszköz vagy társ? Ajánlott szövegek: Anne és Paul Ehrlich: *A fajok kihalása*. Részletek: *A szegecshúzogatók*. *A mi kis repülőnk*; *Seattle törzsfőnök üzenete az utókor számára*;¹⁰ Konrad Lorenz: *A civilizált emberiség nyolc halálos bűne*. Részlet.¹¹

– Attól, hogy állati eredetű termékeket is fogyasztunk, még szerethetjük az állatokat? Ajánlott szöveg: Matthew Lipman: *Lisa*. A diákkönyv első fejezete. Segédanyag: Matthew Lipman – Ann Margaret Sharp: *Lisa*. A tanári segédkönyv első fejezete.¹²

– Piac és biodiverzitás viszonya. Ajánlott szöveg: John M. Gowdy: *A biodiverzitás értéke – Piacok, társadalom és ökológiai rendszerek*.¹³

– Az állatok versenyekre való idomításának témájához: pozitív példa a *Kincsem* c. film (2017); negatív példa Mundruczó Kornél *Fehér Isten* c. cannes-i díjnyertes filmje (2014), illetve Jack London *Fehér agyar* c. könyve.

⁸ *Halott, akár a dodó*. = Robert Fisher: *Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni erkölcsről és érényekről*. Ford. Nagy Ildikó. Bp. 2003. 110–112.

⁹ *Buddha és a hattyú*. = *Gyermekfilozófiai szöveggyűjtemény. IV.* Szerk. Falus Katalin és Jakab György. Bp. é.n. 97–99.

¹⁰ Anne Ehrlich – Paul Ehrlich: *A fajok kihalása*. Bp. 1995.

¹¹ Lányi András – Jakab György: *Erkölcsei esettanulmányok*. Ember és társadalom. Független Pedagógiai Intézet. 2009. 163–181.

¹² Ez a részlet külön is megjelent a IV. *Gyermekfilozófiai szöveggyűjteményben*. Szerk. Falus Katalin és Jakab György. Bp. é.n. 123–203.

¹³ John M. Gowdy: *A biodiverzitás értéke – Piacok, társadalom és ökológiai rendszerek*. Kovász VIII(2004). 1–4. sz. 44–73.

Az ilyen és hasonló kérdések megbeszélése során, a rájuk épített gyermekfilozófiai foglalkozások alkalmával tapasztalatom szerint messzemenően igazolódnak Matthew Lipmannak a kutató, kérdező közösségi tevékenységekkel kapcsolatos gondolatai: „A PFC (Philosophy for Children), amellett, hogy elősegíti az önkorrekciós és *kontextusérzékeny* gondolkodást, kifejleszt egy olyan gondolkodást, mely kritériumokra való támaszkodáson keresztül *juttat el az ítéletalkotáshoz*. Az ítéletalkotáshoz vezető gondolkodás gyakorlati gondolkodás, és többé-kevésbé gyakorlati gondolkodó az a személy, aki megszokta a gyakorlatra való reflektálást. A kőműves és az író a saját mesterségében a saját gyakorlatát űzi. Az írónak ki kell választania egy szót, bele kell illesztenie egy mondatba, amelynek viszont illeszkednie kell egy bekezdésbe, és minden ilyen választás és alkalmazás ítéletalkotás. Hasonlóan a kőművesnek is ki kell választania a köveket, és be kell illesztenie őket az épülő falba, és minden egyes ilyen választás és beillesztés ítéletalkotás. A PFC program feladatai a tanulók gyakorlati és döntési képességét szándékoznak megerősíteni, hiszen ez az ítéloképességnek, azaz az észszerűségnek és az arányérzéknek a jele, amellyel a művelt embernek rendelkeznie kell. [...] a kritikai gondolkodás szükségképpen egyben kritériumokon alapuló gondolkodás is.”¹⁴

The Giving Tree. Philosophy for Children Activities in Cluj

Keywords: Philosophy for Children, environmental philosophy, ethics, community of inquiry, biodiversity

In the period 14–18th of August 2017 we organized Philosophy for children sessions at the “Tree of Life” Family Assistance Association in Cluj. During the first four days the activities took place at the Association’s headquarters and on the last day (18th of August) in the Cluj’s Central Park, during the Hungarian Cultural Days in Cluj. We talked about environmental philosophy topics with children and young people aged 5–16 years starting with the story of *The Giving Tree*. On 21st of September, we organized similar activities with 12th-grade high school students at the Böhm Károly Hall of the Hungarian Philosophy Department of Babeş-Bolyai University, , during the event called The Long Weekend of High School Students. The study presents the preparation, development and conclusions of these activities.

¹⁴ Matthew Lipman: „*Filozófia gyermekeknek*”: *a kritikai gondolkodás*. = *Gyermekfilozófia* szöveggyűjtemény I. Szerk. G. Havas Katalin, Demeter Katalin, Falus Katalin. Bp. 1997. 62–64.